

Hörselskadades distrikt
i Stockholms län

Policy för hjälpmedel

Policy för hjälpmedel

Denna policy bygger på två grundstenar. Den ena är FN:s Standardregler och den generella svenska handikappolitiken. Den andra är var huvudansvaret för försörjningen med hjälpmedel finns och vilken lagstiftning som reglerar verksamheten.

Svensk handikappolitik och FN:s standardregler

Svensk handikappolitik har oftast drivits med stor samsyn mellan olika partier. Ett synsätt som har präglats av att personer med behov av hjälpmedel för att kompensera sina handikapp i förhållande till miljön inte ska ha merkostnader för detta. Möjligheten att få hjälpmedel efter sina behov utgör ofta en grundläggande förutsättning för delaktighet och jämlikhet.

Grunden för det gemensamma synsättet är att FN:s standardregler ska vara utgångspunkten för handikappåtgärder i det svenska samhället. FN:s standardregler utgör numera också grund för EU:s åtgärder inom området. FN:s Standardregler har tillkommit ”för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet”.

Under avsnitt 1 **Förutsättningar för delaktighet på lika villkor** regel 4 **Stöd och service** står att:

”Staterna bör garantera utvecklingen av och tillgången till stöd och service, inbegripet sådana hjälpmedel som bidrar till att personer med funktionsnedsättning kan bli mer oberoende i det dagliga livet och utöva sina rättigheter.”

De därpå följande 4 punkterna under regel 4 anger också vad som specifikt ska gälla för hjälpmedel nämligen:

1. Staterna bör garantera att det finns hjälpmedel och utrustning, personlig assistans och tolkservice som uppfyller de behov som personer med funktionsnedsättning har. Detta behövs för att människor med funktionsnedsättning skall få jämlika villkor.
2. Staterna bör stödja såväl utveckling, tillverkning, distribution och service av hjälpmedel och utrustning som information om dessa.
3. För att uppnå detta bör tillgängligt tekniskt kunnande användas. I de länder där det finns högteknologisk industri bör den utnyttjas till fullo

så att hjälpmedlens och utrustningens standard och effektivitet förbättras. Det är viktigt att stimulera utvecklingen och produktionen av enkla och billiga hjälpmedel och om möjligt använda lokalt material och lokala produktionsmöjligheter. Människor med funktionsnedsättning kan själva delta i framställningen av dessa hjälpmedel.

4. Staterna bör så långt det är möjligt se till att alla människor med funktionsnedsättning som behöver hjälpmedel har tillgång till dem. Detta kan innebära att hjälpmedel och utrustning finns att få antingen gratis eller till en så låg kostnad att människor med funktionsnedsättning eller deras familjer har råd att köpa dem.

Ovanstående utgör således själva fundamentet för samhällets åtgärder när det gäller hjälpmedel åt person med funktionsnedsättning.

I FN:s standardregler finns en definition av två fundamentala begrepp. Nedan redovisas de förenklade versionerna av de två huvudbegreppen funktionsnedsättning och handikapp.

Funktionsnedsättning och handikapp

Begreppet funktionsnedsättning innefattar ett stort antal olika funktionshinder i olika befolkningsgrupper överallt i världen.

Människor kan ha olika funktionsnedsättningar på grund av fysiska eller intellektuella skador eller sjukdomar, syn- eller hörselskador eller -sjukdomar, medicinska tillstånd eller mentalsjukdomar.

Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur.

“Handikapp“ avser förlust eller begränsning av möjligheterna att delta i samhällslivet på likvärdigt sätt som andra.

“Handikapp“ beskriver mötet mellan människor med funktionsnedsättning och omgivningen. Syftet är att fästa uppmärksamhet på brister i miljön och inom olika samhällsområden. Exempelvis

brister i information, kommunikation eller utbildning som hindrar människor med funktionsnedsättning från att delta på lika villkor.

Definition av "hörselskadade"

Den som i SCB:s Levnadsnivåundersökningar svarat "nej" på frågan: "Kan du utan svårighet höra vad som sägs i samtal mellan flera personer med eller utan hörapparat?" är hörselskadad, och HRF har vid flera tillfällen använt denna definition.

HRF använder begreppet "hörselskadade" för hela den heterogena gruppen av barndomshörselskadade, vuxenhörselskadade, vuxendöva, personer med tinnitus, menière, cochlea implantatopererade och ljudöverkänsliga.

Hälso- och sjukvårdshuvudmännen - Hälso- och sjukvårdslagen

Det lagstadgade ansvaret för landsting och kommuner att erbjuda hjälpmedel till funktionshindrade anges i särskilda paragrafer i HSL. De hjälpmedel som ansvaret gäller är **hjälpmedel för den dagliga livsföringen** samt **hjälpmedel för vård och behandling**.

Landstingen ska tillhandahålla och finansiera hjälpmedel för funktionshindrade samt ha en organisation för att informera om, utvärdera behov av och prova ut hjälpmedel. Det kommunala hjälpmedelsansvaret är direkt knutet till den hälso- och sjukvård som kommunen har ansvar för.

Eftersom tillhandahållandet av hjälpmedel regleras i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) är det behovet och inte efterfrågan som avgör om den enskilde får ett hjälpmedel eller ej. **Behovet måste i likhet med all annan hälso- och sjukvård bli föremål för medicinsk prioritering inom ramen för tillgängliga resurser.**

I förarbetena till nuvarande lagstiftning framhålls det att det inte är möjligt att i detalj definiera och avgränsa olika hjälpmedelsgrupper och ansvarsområden.

Det finns inte heller någon i lag eller förordning fastställd förteckning som anger vilka produkter som ska räknas som hjälpmedel och erhållas kostnadsfritt eller till reducerad kostnad från landsting och kommuner. Det finns inte heller någon statlig myndighet som godkänner vad som är hjälpmedel.

Det är det enskilda landstinget eller kommunen som beslutar vilka produkter som är hjälpmedel och vilka personer som har rätt att förskriva hjälpmedel.

Det finns hjälpmedel som kan erhållas vid arbete och boende som andra myndigheter ansvarar för. Denna verksamhet är dock av marginell storlek och behandlas inte i detta sammanhang.

Med hjälpmedel för den dagliga livsföringen avses enligt de tidigare nämnda förarbetena främst de hjälpmedel som fordras för att den enskilde själv eller med hjälp av någon annan ska kunna:

- Tillgodose grundläggande personliga behov (att klä sig, sköta sin hygien m.m.)
- Förflytta sig
- Kommunicera med omvärlden
- Fungera i hemmet och i närmiljön
- Orientera sig
- Sköta vardagslivets rutiner i hemmet
- Gå i skolan samt
- Delta i normala fritids- och rekreationsaktiviteter.

De psykologiska och sociala konsekvenserna av att vara utan nödvändiga hjälpmedel blir ett oacceptabelt lidande för den enskilde, med bl a psykisk ohälsa, upprepade läkarbesök och isolering.

Hjälpmedel för vård och behandling är vissa medicintekniska produkter samt hjälpmedel som kompenserar för förlust av kroppsdel eller en kropps-funktion eller som kan behövas efter en medicinsk behandlingsinsats.

Hörselvården i Sverige sköts idag av landstingen. I samband med Ädelreformen (1992) fördes ingen del av hörselvården över till kommunerna.

Hörselvården delas vanligtvis upp i:

- hörcentraler
- teknisk hörselvård
- pedagogisk hörselvård
- medicinsk hörselvård

Idag är det allt ovanligare att hörselvården utgör en och samma organisation. Dessutom har allt fler verksamheter lagts över på privata aktörer som M&M och AB Hearing i Stockholms län. På många ställen inkluderas också tolktjänsten i hörselvårdens organisation. Men på andra ställen är den en egen verksamhet som i Stockholms län.

Idag provar och bedömer Hjälpmedelsinstitutet (HI) de hjälpmedel som hörselskadade kan få kostnadsfritt av landstinget. Om hjälpmedlen blir godkända

förs de in i förteckningen över bra hjälpmedel. HI producerar också information om produkten.

SUB (AB Sjukvårdshuvudmännens Upphandlingsbolag) upprättar pris- och leveransavtal för de produkter som finns med på förteckningen över bra hjälpmedel.

Utifrån dessa avtal köper sedan sjukvårdshuvudmännen de produkter som man vill använda. Vid det senaste avtalet rörande hörapparater valde bl.a. Stockholms läns landsting att göra egna sortimentsbegränsningar utifrån de produkter som HI godkänt och SUB upphandlat.

Annan lagstiftning

Utöver Hälso- och sjukvårdslagen finns det en rad andra lagar som också påverkar landstingets verksamhet med hjälpmedel. Några av dessa är lagen om stöd och service till funktionshindrade (LSS), lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, lagen om medicintekniska produkter, patientjournalagen, lagen om patientnämndverksamhet m.m. samt Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd. *(För närmare information om dessa lagar hänvisas till Socialstyrelsens meddelandeblad 21/99)*

HiSL:s policy för hjälpmedel

Hjälpmedelsverksamheten i Stockholms läns landsting ska ha sin grund i FN:s standardregler, vilket innebär att verksamheten är en del i de åtgärder som skall tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Konkret menas med detta att individerna kan bli mer oberoende i det dagliga livet och utöva sina skyldigheter och rättigheter. Standardreglerna förutsätter också att samhället stödjer såväl utveckling, tillverkning, distribution och service av hjälpmedel och utrustning som information om dessa. Inte minst viktigt är det att hjälpmedlens och utrustningens standard och effektivitet förbättras. Principen ska också vara att hjälpmedlen kan tillhandahållas kostnadsfritt för den enskilde.

Styrande för Hjälpmedelsverksamheten i Stockholms läns landsting är givetvis också den aktuella lagstiftning som finns på området som anges på föregående sida.

Mot bakgrund av ovanstående ställer **Hörselskadades distrikt i Stockholms län** följande krav på verksamheten med hjälpmedel för hörselskadade som bedrivs av eller på uppdrag av Stockholms läns landsting.

- Inga avgifter ska tas för utprovning eller andra åtgärder i samband med förskrivning av hjälpmedel. Om ändå avgifter tas ut för utprovning eller erhållande av hjälpmedel ska avgifterna räknas in i det allmänna högkostnadsskyddet för sjukvård.
- Hjälpmedel ska vara kostnadsfria för den enskilde och tillhandahållas med kortast möjliga väntetid.
- Underhåll av hjälpmedlen skall tillhandahållas av landstinget och vara kostnadsfritt eller inkluderas i högkostnadsskyddet.
- Hjälpmedelsbehovet skall bedömas utifrån en helhetssyn på individen och utifrån den enskildes behov och rehabiliterings/habiliteringsplan, oavsett ålder.
- Hjälpmedel som används i landstingets verksamhet ska vara kvalitetsprovade, t ex av Hjälpmedelsinstitutet eller annan erkänd provningsinstitution.
- Alla hjälpmedel som är kvalitetsprovade och som har accepterats för användning i landet som helhet ska kunna förskrivas i Stockholms läns landsting.
- För en fungerande och bra hörselvård behövs det en sammanhållen hörselvård som inkluderar alla de kompetenser och insatser som krävs.